

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Лабунця Віктора Миколайовича

на дисертацію **ЛЮ ЧУНЬЦЗЯН**

на тему:

«Методика формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Актуальність звернення здобувача до проблеми формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання не викликає сумнів з багатьох причин. *По-перше*, стрімкі технологічні інновації сучасного інформаційного суспільства зумовлюють нові форми буття музично-виконавського мистецтва та фахової підготовки студентів факультетів мистецтв, змінюючи сам характер творчого процесу в мистецько-освітньому просторі. *По-друге*, – розвиток інноваційної освітньої парадигми передбачає модернізацію змісту, форм і методів фахового навчання студентів факультетів мистецтв, здатних не лише відтворювати традиційні педагогічні практики, а й активно впроваджувати інноваційні підходи, технології та методики у процес мистецького навчання. *По-третє*, – зазначені трансформації вимагають переорієнтації всієї системи вищої мистецької освіти з традиційного академічного формату на креативно-інноваційний підхід, який забезпечуватиме формування в майбутнього фахівця мистецького профілю готовності до сприйняття інновацій, оскільки саме інновації стають важливим чинником підвищення якості та конкурентоспроможності мистецької освіти.

Доцільність наукових розвідок з обраної проблеми підтверджується й тим, що за цих умов мистецька діяльність набуває не лише художньо-естетичного, а й соціального значення, а тому підготовка студентів факультетів мистецтв має бути

спрямована на цілеспрямоване формування в них готовності до інноваційної діяльності з метою ефективної реалізації творчого потенціалу у сучасному мистецько-освітньому просторі. Така готовність передбачає наявність мотивації до використання нових педагогічних технологій, системних знань про сучасні інноваційні методики, а також умінь творчо застосовувати їх у виконавській, педагогічній і культурно-освітній практиці. У зв'язку з цим, виокремлення проблеми формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання видається цілком доцільним, оскільки відповідає інноваційному характеру фахової підготовки студентів з урахуванням суспільних запитів.

Своєчасність дослідницького пошуку визначається недостатньою розробленістю методичних засад формування готовності студентів до впровадження інновацій у процесі фахового навчання. Крім того, представлена дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та складає частину загального наукового напрямку «Удосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти».

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів наукового пошуку Лю Чуньцзян підтверджується міцною теоретико-методологічною базою щодо вивчення досліджуваного феномену з філософських, психолого-педагогічних та мистецько-творчих позицій. Підтвердженням достовірності й результативності проведеного наукового пошуку слугує цілісне комплексне поєднання здобувачем теоретичної,

методичної та дослідно-експериментальної роботи з формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання, логіка розгортання якого є продуманою та переконливою.

Теоретико-методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали визначені автором наукові підходи: *індивідуально-творчий, системно-ціннісний, трансдисциплінарний, компетентнісний та технологічно-діяльнісний*, які характеризують концептуальні основи інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва та створюють теоретичні передумови для висвітлення і ґрунтовного дослідження специфіки готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання.

Науковий апарат дисертаційного дослідження сформульовано здобувачем цілком коректно. Застосування дисертантом комплексу теоретичних, емпіричних та математично-статистичних *методів*, спрямованих на досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження, стало дієвим підґрунтям для розробки методичного інструментарію та його впровадження під час проведення дослідно-експериментальної роботи.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження Лю Чуцьзян не викликає сумнівів, оскільки наразі у музично-педагогічному дискурсі бракує системних праць щодо психолого-педагогічного осмислення та методичного забезпечення проблеми формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання. Визначена стратегія науково-дослідницького пошуку дозволила дисертантові представити науково-обґрунтовані та експериментально перевірені результати виконаного дослідження, що мають *наукову новизну* й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить в науку *нове розв'язання* досліджуваної проблеми, до яких відносяться:

- *Цілісний науковий аналіз проблеми формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання на засадах визначених автором наукових підходів: індивідуально-творчого, системно-ціннісного, трансдисциплінарного, компетентнісного та технологічно-діяльнісного.*

- *Авторське потрактування сутності ключового поняття дослідження «готовність студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання», що розглядається автором як інтегративне особистісне утворення, яке базується на мотиваційно-ціннісному відношенні студента до фаху, володінні інноваційними способами і засобами досягнення навчально-мистецьких цілей, здатності до творчості і рефлексії, що скеровує майбутнього вчителя музичного мистецтва до ефективної реалізації нововведень з метою отримання творчих результатів нової якості у процесі фахового навчання.*

- *Компонентна структура готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання, що представлена у взаємозв'язку та взаємодії низки структурних компонентів: мотиваційно-проективного, рефлексивно-усвідомленого та творчо-трансформаційного з визначеними для кожного з них відповідних критеріїв, показників та рівнів сформованості.*

- *Поетапна методика формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання, розроблена відповідно до визначених завдань дослідження та складається з трьох взаємопов'язаних етапів: організаційно-аналітичного, виконавсько-саморегулятивного та усвідомлено-інноваційного.*

Вагомою заслугою дисертанта вважаємо й те, що в межах проведеного дослідження подальшого розвитку та конкретизації дістали послідовність перебігу фаз мотиваційного процесу в контексті формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового

навчання, яке є закономірним результатом підготовки за умови стимулювання активної діяльничної позиції студента, спрямованої на пошук власних шляхів оновлення фахового процесу; демонстрації умінь формулювати творчі цілі, пропонувати нові ідеї щодо розвитку інноваційного мислення студента, яке формує нові комбінації знань, умінь, ідей, стратегій з метою досягнення нової якості самореалізації у фаховій діяльності та ін.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертація Лю Чуницьян має усталену структуру й складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної для наукового пошуку теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження; представлено теоретико-методологічну основу та окреслено комплекс взаємодоповнюючих методів для розв'язання поставлених завдань; аргументовано наукову новизну й визначено практичне значення дослідження; відображено відомості про апробацію й впровадження результатів дослідження.

Зміст основної частини дисертації висвітлюється у трьох розділах роботи, змістове наповнення яких розгортається відповідно до сформульованих дисертантом завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання.

У першому розділі роботи основна дослідницька увага дисертанта була зосереджена на розкритті теоретичних засад формування досліджуваного феномена. На підставі детального аналізу зарубіжної та вітчизняної

філософської, психолого-педагогічної та музикознавчої літератури дисертантові вдалося визначити сутність базових понять, таких як «інновації» та «інноваційна діяльність», що дозволило йому створити теоретичну основу для подальшого розгляду теми.

На підставі аналізу сучасних західних та вітчизняних наукових концепцій щодо досліджуваної проблеми дисертантом було визначено, що *інноваційна діяльність* є комплексом практичних дій, спрямованих на використання особистістю інноваційних ідей для отримання нових результатів, позначених штампами особистого винаходу й оригінальності, демонстрацією нового способу мислення як запоруки ефективного вирішення ситуацій та продуктивного оновлення діяльності; вона забезпечується інтелектуально-творчим потенціалом особистості та її цілеспрямованістю на збір, накопичення і переробку інформаційних масивів для активного їх відтворення в інноваціях, які впроваджуються під час діяльності у полі новизни, творчості, відповідності потребам і цілям, результативності та ефективності та ін.

Особлива увага дисертанта була зосереджена на теоретико-методологічному обґрунтуванні доцільності реалізації цілісної системи інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки, що потребує врахування індивідуально-творчого, системно-ціннісного, трансдисциплінарного, компетентнісного та технологічно-діяльнісного підходів. Зокрема, впровадження *індивідуально-творчого підходу* сприяє підвищенню інтенсивності творчого самовиявлення студентів за рахунок створення навчального мистецько-інноваційного хабу для реалізації творчого потенціалу студентів. *Системно-ціннісний підхід* є одним із основних інструментів для дослідження наявного стану впорядкованості начального професійного простору з врахуванням системи причинно-наслідкових зв'язків в ідеях та діях, спрямованих на його інноваційне перетворення. *Трансдисциплінарний підхід* дозволяє розглядати способи поєднання

протилежностей різноманітних характеристик будь-якого процесу за принципом доповнення, що забезпечує сформованість компетентності студентів у полі новаторського вирішення завдань на межі знань різних дисциплін. Упровадження компетентнісного підходу до мистецького навчання відкриває можливості до ініціації самостійної позиції студента для оновлення змістовного наповнення фахової підготовки завдяки розвитку інноваційного потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва. Технологічно-діяльнісний підхід дозволяє розглядати специфіку інноваційної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва як педагога-новатора, що розглядає власну діяльність як мобільний процес креативного розв'язання навчально-мистецьких задач з метою надання студентам інноваційного методичного інструментарію для оригінально-самостійної творчої дії тощо.

На основі аналізу існуючих дефініцій автором запропоновано власне визначення поняття «готовність студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання» та здійснено функціональний аналіз досліджуваного феномена, який включає гностичну, організаційну, інформаційну, аналітично-діагностичну, проєктивну, оцінювальну та рефлексивно-творчу функції, які між собою щільно взаємопов'язані, можуть домінувати, перетинатися або комбінуватися в залежності від змісту та умов педагогічного процесу, а в сукупності підпорядковані головній меті – формуванню готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до впровадження інновацій в процес фахового навчання.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений висвітленню теоретико-методичних засад формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання.

З цією метою дисертантом був здійснений структурний аналіз означеного феномену, який представлений мотиваційно-проєктивним, рефлексивно-усвідомленим та творчо-трансформаційним компонентами. До кожного

компонента дисертантом були визначені критерії та показники, зокрема: критерієм мотиваційно-проективного компонента було визначено *міру спрямованості студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій серед школярів* (показники: прояв інтересу до здійснення інновацій у музично-педагогічній діяльності; уміння проектувати завдання професійного самовдосконалення; системні знання, уміння та навички щодо фахової роботи з учнями в умовах виробничої практики); критерієм рефлексивно-усвідомленого компонента було визначено *ступінь усвідомленої здатності студентів факультетів мистецтв до аналітичного оцінювання музично-педагогічної діяльності* (показники: уміння аналізувати різноманітні аспекти музично-педагогічної роботи; прояв уміння оцінювання мистецьких творів; уміння використовувати прийоми та засоби мультимедіа); критерієм творчо-трансформаційного компонента було визначено *міру здатності до самостійного впровадження методик фахового навчання* (показники: здатність до самостійного використання набутих знань та умінь; готовність до створення учнівського креативного середовища; вільне володіння інноваційними технологіями у втіленні набутих мистецьких задумів). Така поглиблена критеріально-показникова система дозволила дисертанту перевести якісні характеристики у вимірювальні показники при визначенні рівнів сформованості досліджуваного феномена.

Наступним логічним кроком дослідницького пошуку стало визначення здобувачем низки *педагогічних умов*, які сприяють формуванню досліджуваної якості: актуалізація інноваційної діяльності студентів факультетів мистецтв за рахунок ефективного використання медійних засобів; спонукання до саморегуляції у фаховому навчанні студентів факультетів мистецтв; стимулювання активно-діяльнісних способів пізнання інновацій.

Зазначені *педагогічні умови*, розроблені *критерії* й *показники* сформованості досліджуваного феномена, яким надана змістовна

характеристика, стали основою для проектування організаційно-методичної моделі формування готовності студентів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового навчання, яка від мети, визначених завдань, наукових підходів (індивідуально-творчого, системно-ціннісного, трансдисциплінарного, компетентнісного, технологічно-діяльнісного), компонентної структури (мотиваційно-проективний, рефлексивно-усвідомлений та творчо-трансформаційний компоненти), критеріїв та показників, педагогічних умов до етапів впровадження експериментальної методики (організаційно-аналітичний, виконавсько-саморегулятивний та усвідомлено-інноваційний) становить повний технологічний цикл.

У *третьому* (заключному) розділі роботи здобувачем було здійснено змістовне дослідно-експериментальне дослідження з формування окресленого феномена, яке проводилося на базі факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова, Інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Дослідно-експериментальна робота проводилася дисертантом поетапно: констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту.

На *констатувальному* етапі експериментальної роботи на основі розробленої в другому розділі критеріально-показникової системи дисертантом було визначено рівні сформованості досліджуваної якості: *пізнавально-репродуктивний, діяльнісно-творчий та художньо-емоційний рівні*, яким було надано якісні та кількісні характеристики. Статистичне опрацювання емпіричних даних засвідчило, що студенти як контрольної, так і експериментальної груп, які взяли участь в експерименті, продемонстрували превалювання пізнавально-репродуктивного рівня готовності до впровадження інновацій у процес фахового навчання. Висновки діагностувального етапу експерименту засвідчили необхідність у розробленні комплексної поетапної методики формування

готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового навчання.

Формувальний експеримент складається з трьох взаємообумовлених етапів: *організаційно-аналітичного* (методи: творчі навчальні диспути, активне спостереження, ділові імітаційні ігри, інноваційне мистецьке навчання, відео і аудіо-методи тощо); *виконавсько-саморегулятивного* (методи: тестування, ділові імітаційні ігри, case study, творчі навчальні дискусії, метод ауторефлексії, відео і аудіо-методи та ін.); *усвідомлено-інноваційного* (форми: кіно-лекція, лекції-візуалізація, лекція-диспут та ін.). Варто наголосити, що на кожному з етапів формувального експерименту застосовувалися такі форми та методи роботи, які позитивно вплинули на формування досліджуваного феномена.

Дані порівняльного аналізу дослідження на *контрольному* етапі експерименту підтвердили ефективність запропонованої методики формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового навчання. Виявлена позитивна динаміка свідчить про високу ефективність формувального експерименту та результативність упроваджених методів навчання у змісті фахової підготовки студентів факультетів мистецтв.

Подані у дисертації висновки стали логічним завершенням проведеного дисертаційного дослідження й засвідчили виконання всіх поставлених завдань.

Робота є цілісним й завершеним дослідженням та виконана у відповідності до вимог, що ставляться до наукової продукції даного типу.

5. Теоретичне та практичне значення дисертації

Теоретичне значення дослідження полягає у збагаченні науково-теоретичних основ педагогіки мистецтва, зокрема, музичної педагогіки та психології мотивації особистості, щодо розв'язання актуальної проблеми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до впровадження інновацій у процес фахового навчання; у поглибленні науково-

теоретичних уявлень про педагогічний потенціал фахового навчання студентів факультетів мистецтв у контексті впровадження інновацій в закладах середньої освіти тощо. Практичні напрацювання розробленої авторської методики можуть скласти основу для укладання робочих навчальних програм та спецкурсів із дисциплін «Основний музичний інструмент», «Теорія та методика музичного навчання», «Педагогіка мистецтва», «Психологія музичної діяльності», «Мультимедійний практикум», а також можуть бути використані на заняттях із педагогічної (виробничої) практики як методологічного базису всього процесу фахового навчання в системі мистецької освіти всіх рівнів.

6. Апробація та впровадження результатів дослідження, повнота викладу в опублікованих працях

Упровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в освітньому процесі: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 259 від 24.05. 2024 р.), Інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (довідка № 359 від 22.03. 2023 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка 03-24/03/1425 від 17.05.2024 р.).

Основні теоретичні висновки та положення дисертаційного дослідження апробовано та оприлюднено у 5 наукових працях, з них 3 статті – у вітчизняних фахових виданнях категорії Б, 2 – праці апробаційного характеру.

7. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та у наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що в процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій здобувача, випадків недотримання норм академічної доброчесності не виявлено.

Використані у дисертації матеріали наукових праць Лю Чуньцзян, котрі були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації й самоплагіатом на вважаються.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи наукові здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення та зауваження до поданої дисертаційної роботи:

1. Слід зазначити, що автором значну увагу приділено аналізу праць вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених класифікації і тлумаченню інноваційної підготовки студентів у процесі фахового навчання. З цієї позиції бажано було б виокремити ціннісну складову проаналізованих зарубіжних інноваційних методик щодо визначення ефективних методів інноваційної діяльності.

2. Важливою структурною складовою досліджуваного феномена є творчо-трансформаційний компонент, який охоплює здатність студентів факультетів мистецтв до самостійного використання набутих знань та умінь, готовність до створення учнівського креативного середовища та вільне володіння інноваційними технологіями у втіленні набутих мистецьких задумів. На нашу думку, доречно було б більш повно розрити перший показник цього компонента, а саме здатність до самостійного використання набутих знань та умінь.

3. На наш погляд, доцільним було б у дисертаційному дослідженні розширити матеріал, присвячений впливу педагогічних умов на впровадження інновацій в процес фахового навчання. Зокрема, хотілося би конкретизувати: як педагогічна умова спонукання до саморегуляції у фаховому навчанні студентів факультетів мистецтв була впроваджена у зміст фахового навчання.

4. Не дивлячись на те, що дисертаційна робота має традиційну структуру, зумовлену логікою дослідження, і в ній знайшло відображення широке коло питань, важливих для обґрунтування удосконалення процесу впровадження інновацій в процес фахового навчання, на нашу думку, бажано було б витримати пропорційність структурних одиниць дисертаційної роботи.

5. На наш погляд, доцільно було б в процесі дослідно-експериментальної роботи представити більше діагностичних методик, за допомогою яких визначались рівні готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового навчання.

Між тим наголошуємо, що зазначені зауваження та висловлені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку представленої дисертаційної роботи, яка характеризується оригінальністю, науковою новизною та практичним значенням, високим теоретичним рівнем, глибиною наукових підходів та методичним забезпеченням процесу формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій у процес фахового навчання.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну та практичну значущість, вважаємо, що дисертація Лю Чуньцзян на тему: «Методика формування готовності студентів факультетів мистецтв до впровадження інновацій в процес фахового навчання» є актуальним, цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її автор – Лю Чуныцзян заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Віктор ЛАБУНЕЦЬ

